

BANKI KOMERCYJNE JAKO PODMIOTY WSPIERAJĄCE ROZWÓJ REGIONALNY (NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO)

Arkadiusz M. NIEDŹWIECKI*

1. Wstęp

Uważa się, że banki komercyjne to ważne instytucje finansujące funkcjonowanie podmiotów gospodarczych, zarówno w aspekcie finansowania krótkoterminowego, jak też zapewnienia funduszy zewnętrznych, wykorzystywanych w realizacji inwestycji. Dzięki temu ich działalność może aktywizować procesy rozwojowe w regionie, w którym są umiejscowione. Należy też stwierdzić, iż wspieranie rozwoju regionalnego za pośrednictwem banków odbywa się również przez udzielanie kredytów konsumpcyjnych gospodarstwom domowym, których wykorzystanie zwiększa efektywny popyt konsumpcyjny.

W związku z tym niniejsze opracowanie ma formę analizy prezentującej:

- wykorzystanie kredytów przez podmioty gospodarcze działające w województwie podlaskim,
- depozyty jako główne źródło środków finansowych wykorzystywanych w kredytowaniu działalności gospodarczej,
- preferencje co do użycia kredytów przez gospodarstwa domowe województwa podlaskiego.

Ze względu na dostępność danych badania obejmują rok 2000 w ujęciu kwartalnym; wykorzystuje się przy tym prezentację graficzną (wykresy).

2. Analiza wykorzystania kredytów bankowych przez podmioty gospodarcze województwa podlaskiego

Banki komercyjne oferują podmiotom gospodarczym zróżnicowane produkty kredytowe, które służą zarówno do finansowania ich bieżącej działalności (finansowanie majątku obrotowego), jak też zamierzeń inwestycyjnych (finansowania majątku trwałego) [2; 1; 3; 4]. W zależności od potrzeb mogą być one udzielone kredytobiorcy w walucie krajowej lub walucie obcej. Należą do nich m.in.:

- kredyty w rachunku bieżącym (umożliwiający kredytobiorcy wykorzystywanie salda debetowego na rachunku bieżącym do wysokości określonego limitu),

---

* mgr Arkadiusz M. Niedźwiecki, Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Ekonomiczny

- kredyty w rachunku kredytowym (służące finansowaniu określonych transakcji; najczęściej oferowane w formie nieodnawialnej lub odnawialnej linii kredytowej w celu finansowania transakcji powtarzalnych, których przedmiotem są sukcesywne dostawy towarów i usług),
- kredyty na finansowanie należności przysługujących kredytobiorcy od jego dłużników,
- kredyty kasowe przyznawane w trybie uproszczonym, służące do finansowania przejściowego, krótkotrwałego zapotrzebowania podmiotu gospodarczego na środki pieniężne,
- kredyty inwestycyjne (przeznaczone na realizację celów związanych z działalnością prowadzoną przez kredytobiorcę, m.in.: na zakup środków trwałych, budowę, rozbudowę i modernizację obiektów produkcyjnych i pomocniczych),
- kredyty preferencyjne z dopłatami Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, udzielane zarówno na bieżące potrzeby gospodarstw rolnych, jak też finansujące ich zamierzenia inwestycyjne,
- kredyty dla zakładów pracy chronionej,
- specyficzne kredyty dla małych i średnich przedsiębiorstw¹,
- kredyt dyskontowy przyznawany podawcy weksła, przy czym jego spłata powinna być dokonana przez głównego dłużnika wekslowego,
- faktoring, czyli nabywanie nieprzeterminowanych wierzytelności związanych z obrotem gospodarczym, czemu towarzyszy świadczenie dodatkowych usług związanych z tymi czynnościami.

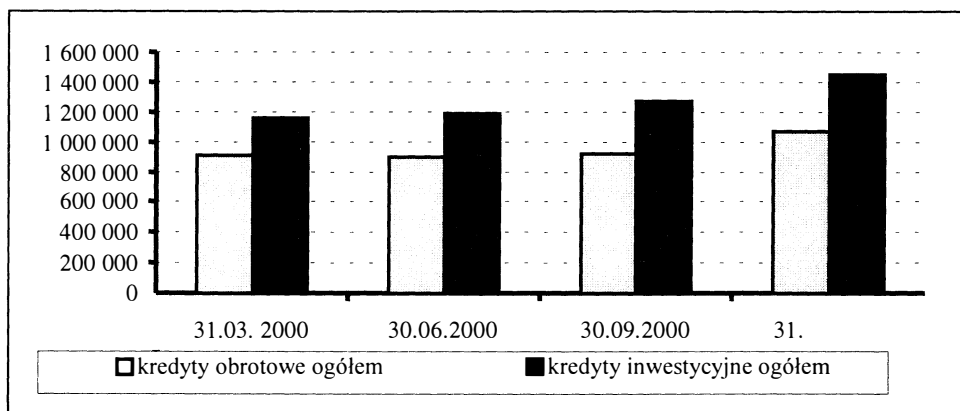
Stan zadłużenia z tytułu kredytów gospodarczych (ogółem złotych i walutowych) w podziale na obrotowe i inwestycyjne przedstawiony jest na wykresie 1². Wynika z niego, że w badanym okresie w strukturze zadłużenia kredytowego w regionie podlaskim przeważały kredyty inwestycyjne o okresie spłaty powyżej 1 roku. Ich udział w strukturze zadłużenia z tytułu kredytów na koniec poszczególnych kwartałów roku 2000 wynosił: 56,0%, 56,9%, 58,0%, 57,6%. Oprócz tego należy stwierdzić, że odpowiednie wskaźniki łańcuchowe dynamiki zadłużenia z tytułu kredytów inwestycyjnych w poszczególnych kwartałach badanego okresu w regionie podlaskim przedsta-

¹ Niezbędny warunek uzyskania kredytu bankowego przez podmiot gospodarczy to posiadanie odpowiednich zabezpieczeń. Uważa się, że jest to dość trudne w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw, którym samodzielnie nie jest łatwo ustanowić zabezpieczenia, umożliwiające spełnienie warunków stawianych przez banki komercyjne. W związku z tym w regionie podlaskim działa Podlaski Fundusz Poręczenia, który został utworzony przez Podlaską Fundację Rozwoju Regionalnego w celu administrowania Funduszem Gwarancyjnym Polsko-Brytyjskiego Programu Rozwoju Przedsiębiorczości. Fundusz ten może udzielać gwarancji w związku ze wszystkimi rodzajami kredytów oferowanymi przez banki [1, s. 128].

² Na 31.03.2001 udział kredytów dewizowych w kredytach gospodarczych ogółem w regionie podlaskim wynosił 18%, przy czym w okresie: koniec drugiego kwartału 2000 – koniec pierwszego kwartału 2001 zanotowano wzrost udziału kredytów dewizowych w kredytach gospodarczych ogółem o 7 punktów procentowych [9].

wiały się następująco: 102,8%, 106,7%, 114,5%, a analogiczne wskaźniki dla kredytów obrotowych to: 99,3%, 102,1%, 116,3%. Jak z tego wynika, w roku 2000 następował ciągły wzrost zadłużenia z tytułu kredytów inwestycyjnych, natomiast w przypadku kredytów obrotowych nastąpiło zachwianie ich dynamiki w drugim kwartale 2000 związane z przejściowym zmniejszeniem zapotrzebowania na krótkoterminowe zwrotne środki finansowe.

Rys. 1. Stan zadłużenia z tytułu obrotowych i inwestycyjnych kredytów gospodarczych w bankach regionu podlaskiego (tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [5]

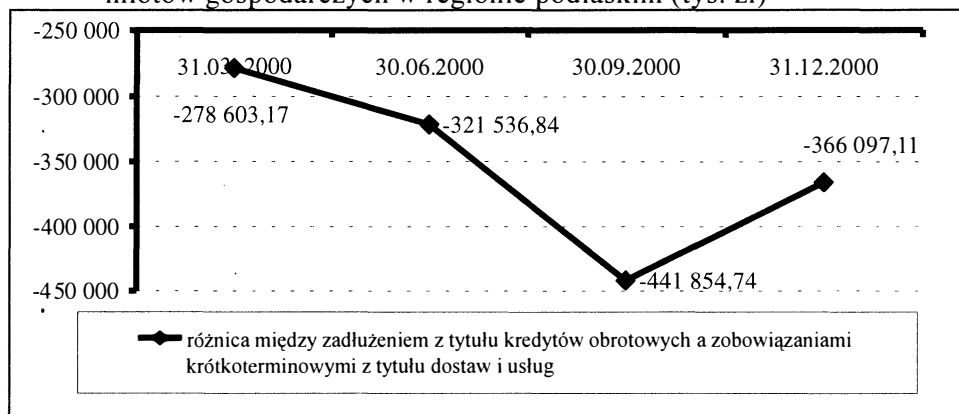
Uważa się, że krótkoterminowe kredyty bankowe jako źródło finansowania działalności przedsiębiorstw mogą stanowić istotne uzupełnienie ich zobowiązań krótkoterminowych. Porównanie zakresu ich wykorzystania przedstawione jest na wykresie 2³. Wynika z niego, że podmioty gospodarcze w badanym okresie jako instrument finansowania krótkoterminowego wykorzystywały w większym stopniu „kredytowanie” przez swoich kontrahentów niż kredyty bankowe. Największe nasilenie tego zjawiska miało miejsce w trzecim kwartale 2000 (125,5% średniego poziomu różnicy między zadłużeniem z tytułu kredytów krótkoterminowych a zobowiązaniami krótkoterminowymi z tytułu dostaw i usług), a najmniejsze w pierwszym kwartale roku 2000 (79,1% średniej).

W badanym okresie wzrost zobowiązań krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług cechował się również wyższą dynamiką niż wzrost zadłużenia z tytułu kredytów. Odpowiednie wskaźniki dynamiki zobowiązań krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług obliczone w oparciu o indeks łańcuchowy w poszczególnych kwartałach 2000 przedstawiały się następująco: 103,1%,

³ Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług ogółu podmiotów gospodarczych regionu podlaskiego na koniec poszczególnych kwartałów roku 2000 wyniosły odpowiednio: 1 184 900 tys. zł, 1 221 900 tys. zł, 1 360 900 tys. zł, 1 434 900 tys. zł [4].

111,4%, 105,4%, a więc średnia dynamika tego procesu ukształtowała się na poziomie 106,6% (średnia dynamika przyrostu zadłużenia krótkoterminowego z tytułu kredytów wyniosła 105,9%).

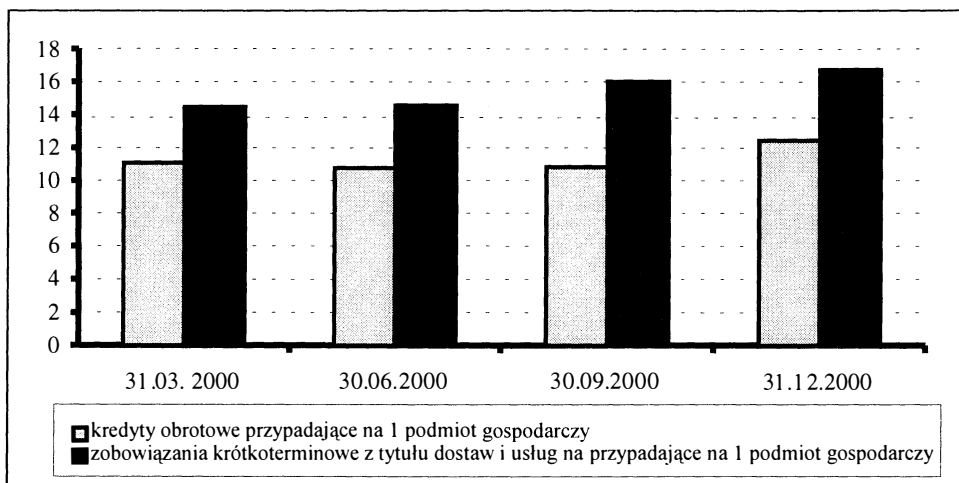
Rys. 2. Różnica między zadłużeniem z tytułu kredytów obrotowych a zobowiązaniami krótkoterminowymi z tytułu dostaw i usług podmiotów gospodarczych w regionie podlaskim (tys. zł)

Źródło: Jak w rys. 1

Dokładniejszemu zobrazowaniu wykorzystania kredytów obrotowych i zobowiązań krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług służy wykres 3, który zawiera dane dotyczące tych kredytów i zobowiązań przypadających w poszczególnych kwartałach roku 2000 na 1 podmiot gospodarczy działający w regionie podlaskim. Z wykresu 3 wynika, że w badanym okresie następował systematyczny wzrost z kwartału na kwartał poziomu zobowiązań krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług przypadających na 1 podmiot gospodarczy. Kwartalne wskaźniki dynamiki tego zjawiska oparte na indeksie łańcuchowym ukształtowały się następująco: 100,7%, 109,9%, 104,4%. Analogiczne wskaźniki dla kredytów krótkoterminowych to: 97,0%, 100,7%, 115,2%.

Rys. 3. Średnie zadłużenie z tytułu obrotowych kredytów gospodarczych a średnie zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług w regionie podlaskim (tys. zł/podmiot gospodarczy)

Źródło: Jak w rys. 1

3. Depozyty jako źródło finansowania akcji kredytowej banków komercyjnych w województwie podlaskim

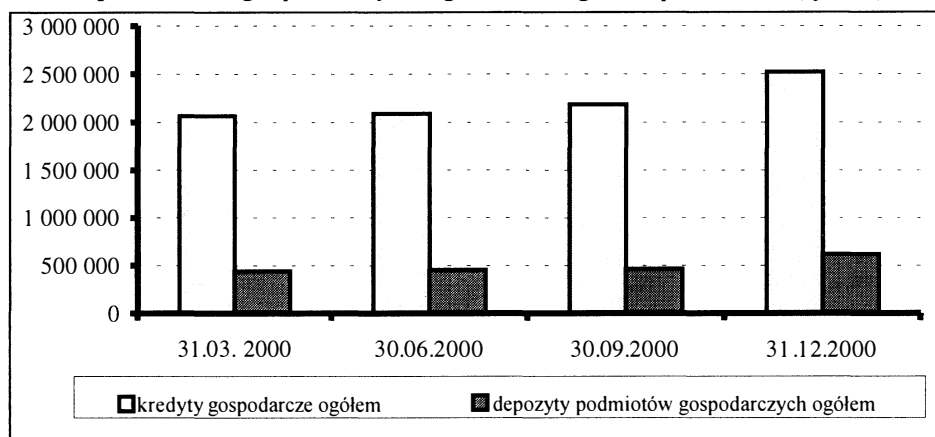
W świetle analizy literatury należy stwierdzić, że banki komercyjne finansują swoją działalność kredytową głównie z posiadanych depozytów [9, s. 83], a więc za stosunkowo ważną należy uznać analizę dynamiki depozytów w kontekście zadłużenia z tytułu kredytów. Zdaniem autora, istotna jest przy tym odpowiedź na pytanie, czy podmioty gospodarcze regionu podlaskiego można uznać za „pożyczkobiorców netto” środków finansowych [7, s. 30, 32, 34].

Z wykresu 4 wynika, że odpowiedź na to pytanie jest twierdząca: przedsiębiorstwa województwa podlaskiego pożyczają więcej niż oszczędzają, a więc praktyka gospodarcza jest w tym przypadku tożsama z teorią ekonomii. W badanym okresie średniokwartalny poziom pokrycia kredytów gospodarczych depozytami wynosił 22,1%, a w poszczególnych kwartałach roku 2000 ukształtował się on na poziomie: 21,2%, 21,8%, 21,2%, 24,4%.

Na podstawie dostępnych danych należy ponadto stwierdzić, że w analizowanych podokresach roku 2000 występowało zróżnicowanie wielkości depozytów (w tys. zł) przypadających na 1 podmiot gospodarczy

w regionie. Ukształtowało się ono w poszczególnych kwartałach badanego okresu w wysokości: 5,32, 5,42, 5,44, 7,17⁴.

Rys. 4. Zadłużenie z tytułu kredytów gospodarczych ogółem a depozyty podmiotów gospodarczych ogółem w regionie podlaskim (tys. zł)

Źródło: Jak w rys. 1

W związku z relatywnie wysoką nadwyżką zadłużenia kredytowego nad depozytami podmiotów gospodarczych należy stwierdzić, że znaczny wpływ na możliwości kredytowe banków komercyjnych w regionie podlaskim (a więc na aktywizację procesu rozwoju regionalnego) miały depozyty gospodarstw domowych. W świetle przeprowadzonej analizy można je uznać za „pożyczkodawców netto” środków finansowych [7, s. 30, 32, 34]. Depozyty ludności zgromadzone w bankach regionu podlaskiego na koniec roku 2000 były 8,5 razy większe niż zadłużenie z tytułu kredytów konsumpcyjnych, a różnica między tymi wielkościami wyniosła 4 565 444,17 tys. zł („in plus” dla depozytów).

W poszczególnych kwartałach roku 2000 depozyty ogółem zgromadzone w bankach zlokalizowanych w regionie podlaskim były większe od zadłużenia z tytułu kredytów gospodarczych odpowiednio o: 2 737 727,65 tys. zł, 2 974 419,07 tys. zł, 3 058 953,21 tys. zł i 3 270 450,27 tys. zł. Oznacza to

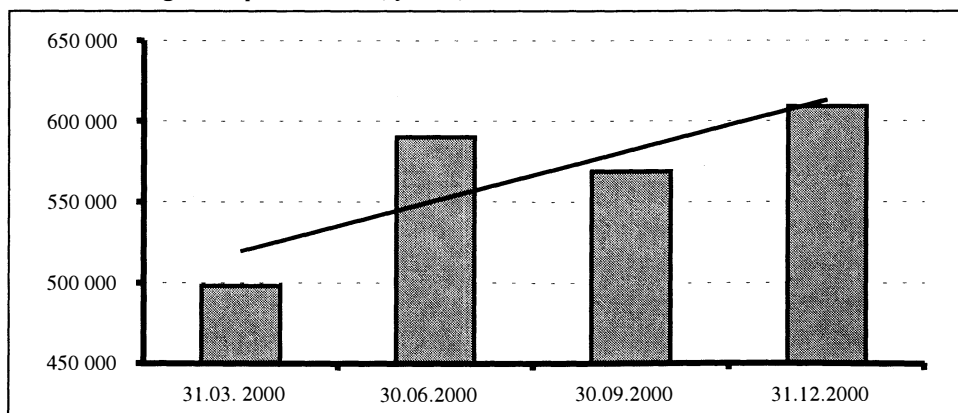
⁴ Szczególnie interesujący jest w tym przypadku czwarty kwartał roku 2000, w którym wielkość depozytów przedsiębiorstw województwa podlaskiego była najwyższa spośród czterech podokresów będących przedmiotem analizy (większa od średniej kwartalnej o 22,8%). W czwartym kwartale badanego okresu najwyższe były również inne wielkości „na 1 podmiot gospodarczy w regionie”, a mianowicie: zadłużenie z tytułu kredytów gospodarczych ogółem, zadłużenie z tytułu obrotowych kredytów gospodarczych, zadłużenie z tytułu inwestycyjnych kredytów gospodarczych, zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług, depozyty ogółem podmiotów gospodarczych. Wskaźniki te różniły się od średniej kwartalnej roku 2000 odpowiednio o: 11,7%, 10,6%, 12,6%, 8,3%, 22,8%. W związku z powyższym można wyciągnąć wniosek, że koniec roku sprzyja zwiększeniu aktywności gospodarczej przedsiębiorstw.

systematyczny wzrost tej różnicy w poszczególnych podokresach badawczych. Łańcuchowe wskaźniki dynamiki tego zjawiska ukształtowały się na poziomie: 108,6%, 102,8% oraz 106,9%. W związku z tym należy stwierdzić, że banki w regionie podlaskim w roku 2000 dysponowały coraz większymi środkami niezbędnymi dla aktywizacji swojej akcji kredytowej, jednak te możliwości nie zostały w pełni wykorzystane.

4. Analiza zadłużenia kredytowego gospodarstw domowych województwa podlaskiego

Zgodnie z obliczeniami zamieszczonymi w poprzedniej części niniejszego opracowania, gospodarstwa domowe województwa podlaskiego można uznać za podmioty generujące więcej oszczędności niż kredytujące się. Jest to istotne z punktu widzenia tworzenia odpowiedniego zasobu oszczędności niezbędnego do zaspokojenia potrzeb inwestycyjnych przedsiębiorstw, a więc generowania wzrostu gospodarczego. Należy jednak zaznaczyć, że jednym z głównych czynników dynamizujących procesy wzrostowe w gospodarce jest popyt konsumpcyjny. Jego dynamizacji mogą służyć kredyty wykorzystywane przez gospodarstwa domowe.

Rys. 5. Zadłużenie gospodarstw domowych z tytułu kredytów ogółem w regionie podlaskim (tys. zł)

Źródło: Jak w rys. 1

Kształtowanie się zadłużenia gospodarstw domowych z tytułu kredytów przedstawiono na wykresie 5. Na podstawie wykresu 5 należy stwierdzić, że ogólna tendencja co do wykorzystania kredytów bankowych przez gospodarstwa domowe województwa podlaskiego była rosnąca (dodatnio nachylona linia trendu). Łańcuchowe wskaźniki dynamiki zadłużenia kredytowego gospodarstw domowych z kwartału na kwartał roku 2000 wyniosły: 118,4%, 96,5% i 107,0%.

W kontekście analizy zadłużenia kredytowego gospodarstw domowych w regionie podlaskim należy też stwierdzić, że wykorzystywały one przeważnie kredyty długoterminowe, o okresie spłaty powyżej 3 lat. Struktura zadłużenia gospodarstw domowych z tytułu kredytów wg okresu ich spłaty przedstawia się następująco (stan na koniec roku 2000):

- kredyty złotowe:
  - do 1 roku: 38,8%,
  - do 3 lat: 16,3%,
  - powyżej 3 lat: 44,9%,
- kredyty w walutach obcych:
  - do 1 roku: 6,1%,
  - do 3 lat: 12,6%,
  - powyżej 3 lat: 81,3% [5].

5. Zakończenie

„Warunkiem wzrostu aktywności i przyspieszenia rozwoju gospodarczego jest dostęp do nowych technologii i innowacji, dający szansę na podniesienie konkurencyjności” [8] przedsiębiorstw regionu podlaskiego. Na podstawie przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że banki komercyjne zlokalizowane na terenie województwa podlaskiego dysponują odpowiednim potencjałem i ofertą produktową niezbędną do wsparcia procesów rozwojowych w gospodarce lokalnej. Ich bezpośredni wpływ na rozwój gospodarczy w regionie polega na udzielaniu różnorodnych kredytów podmiotom gospodarczym, natomiast pośredni na gromadzeniu depozytów oraz kredytowaniu gospodarstw domowych, co ma wpływ na wzrost popytu konsumpcyjnego.

Literatura

1. Materiały Banku Śląskiego SA odnośnie oferty produktowej banku, opracowanie i publikacja Banku Śląskiego SA, Katowice 2001.
2. Materiały BIG Banku Gdańskiego SA odnośnie oferty produktowej banku, opracowanie i publikacja BIG Banku Gdańskiego SA, Gdańsk 2001.
3. Materiały PEKAO SA odnośnie oferty produktowej banku, opracowanie i publikacja PEKAO SA, Warszawa 2001.
4. Materiały PKO BP SA odnośnie oferty produktowej banku, opracowanie i publikacja PKO BP SA, Warszawa 2001.
5. Materiały własne Narodowego Banku Polskiego Oddziału Okręgowego w Białymstoku na temat stanu depozytów i zaangażowania kredytowego sektora bankowego w regionie podlaskim, Białystok 2001.

6. Siegieńczuk G., Wiśniewska U., *Bank Pekao SA a rozwój gospodarczy województwa podlaskiego*, [w:] Bocian A.F. (red.), *Podlasie – dekada szansy*, Białystok 2001.
7. Skov N.A., *Finance and Management: the American Model Applied to Polish Private Enterprise*, International School of Management, Warsaw 1991.
8. *Strategia rozwoju województwa podlaskiego*, www.sejmik.home.pl.
9. Wiśniewska U., *Znaczenie banków w rozwoju województwa podlaskiego*, [w:] Bocian A.F. (red.), *Rozwój regionalny – problemy i ujęcia ilościowe*, Białystok 1999.